

4. Rozšírená zodpovednosť výrobcov – financovanie triedeného zberu v obciach

Jedným z najvýznamnejších prínosov nového zákona o odpadoch je **financovanie triedeného zberu vyhradených výrobkov v obciach formou rozšírenej zodpovednosti výrobcov (RZV).**

Rozšírená zodpovednosť výrobcu – RZV (§ 27 ods. 3) znamená povinnosť výrobcu vyhradeného výrobku postarať sa o svoj výrobok počas celého životného cyklu, **teda aj o odpad, ktorý z výrobku vznikne.**

4.1 Aké druhy odpadov pokrýva rozšírená zodpovednosť výrobcov (RZV)?

RZV sa vzťahuje na tzv. **vyhradené výrobky**, z ktorých v konečnej fáze ich životného cyklu vznikajú v obciach a mestách odpady. Systém je nastavený tak, aby pokrýval široké spektrum vytriedených zložiek odpadov, ktoré v samosprávach vznikajú (komunálne a iné odpady).

Medzi **vyhradené výrobky** patria:

- **elektrozariadenia (§ 32),**
- **batérie a akumulátory (§ 42),**
- **obaly (§ 52),**
- **vozidlá (§ 60),**
- **pneumatiky (§ 69),**
- **neobalové výrobky (§ 73).**

Medzi **neobalové výrobky** patria:

- výrobky z **PET**, okrem surovín, predlískov a vlákien určených na priemyselné použitie,
- výrobky z **PE, PP, PS, PVC** alebo **PA**, okrem surovín, vlákien a vý-

robov určených na priemyselné použitie,

- **papier a lepenka, dovezené výrobky z papiera a lepenky vrátane polygrafických výrobkov**, okrem:
  - hygienického a sanitárneho papiera,
  - výrobkov z papiera používaných na hygienické a sanitárne účely,
  - cigaretového papiera,
  - karbónového kopírovacieho papiera,
  - filtračného papiera,
  - papiera a lepenky na výrobu dechtovaného alebo asfaltovaného papiera,
  - cenín,
- **sklo, vrátane tabuľového obložného skla,**
- **viacvrstvové kombinované materiály vyrobené na báze lepenky.**

4.2 Povinnosti výrobcu vyhradeného výrobku

Najdôležitejšie povinnosti výrobcu vyhradeného výrobku, ktoré ustanovuje nový zákon o odpadoch sú (§ 27 ods. 4):

- registrácia,
- plnenie cieľov a záväzných limitov podľa prílohy č. 3 zákona,
- vypočítanie si svojho zberového a trhového podielu,
- informačná povinnosť,
- odobratie celého množstva oddelene vyzbieranej zložky komunálneho odpadu patriacej do vyhradeného prúdu odpadu z obce, v ktorej zodpovedá za vyhradený prúd odpadu.

Pre financovanie triedeného zberu v obciach je tiež veľmi dôležitý § 27 ods. 5, ktorý **výrobcovi vyhradeného výrobku ukladá povinnosť znášať všetky finančné náklady spojené so zberom, prepravou, prípravou na opätovné použitie, zhodnotením, recykláciou, spraco-**

vaním a zneškodnením oddelene vyzbieranej zložky komunálneho odpadu patriacej do vyhradeného prúdu odpadu. Ak sa táto povinnosť realizuje formou úhrady nákladov **zberovej spoločnosti**, ktorá s týmto odpadom nakladala, úhrada sa zníži o výnosy, ktoré zberová spoločnosť z odpadu mala napr. z predaja odpadu ako druhej suroviny.

Do finančných nákladov sa však **nezapočítavajú** tzv. investičné výdavky – výdavky na vybudovanie zariadení na zber odpadov (napr. zberné dvory), zhodnocovanie odpadov (recyklačné kapacity) alebo zneškodňovanie odpadov (skládky, spaľovne) vrátane mobilných zariadení, ako aj náklady na obstaranie techniky a technológií na výkon triedeného zberu a s tým spojených činností. **Náklady na zabezpečenie zberných nádob na zber komunálnych odpadov spadajúcich pod RZV však znáša výrobca (§ 81 ods. 4).**

4.3 Zabezpečenie plnenia povinností výrobcov vyhradených výrobkov

Výrobca vyhradeného výrobku si môže plniť vyhradené povinnosti, ktoré mu ukladá zákon v § 27 ods. 4 písm. d) až k) viacerými spôsobmi:

1. **Individuálne** (§ 27 ods. 9) – výrobca si zabezpečí zber a spracovanie vyhradeného prúdu odpadu vrátane prípravy na opätovné použitie a recyklácie samostatne, teda individuálne.
2. **Kolektívne** (§ 27 ods. 10) – výrobca si nezabezpečuje plnenie vyhradených povinností sám, ale pomocou **Organizácie zodpovednosti výrobcov (OZV)**, s ktorou má zmluvný vzťah, na základe ktorého OZV preberá za plnenie povinností zodpovednosť. Výrobca je povinný uhradiť OZV všetky náklady s tým spojené.
3. **Prostredníctvom tretej osoby** – iba pri batériách a akumulátoroch (§ 45 ods. 4).

Všetky tri spôsoby plnenia povinností výrobcov vyhradených výrobkov podliehajú udeleniu **autorizácie** ministerstvom, pričom v žiadosti musí žiadateľ preukázať funkčnosť systému zabezpečenia povinností. Autorizácia sa udeľuje maximálne na 5 rokov. Jedna OZV má možnosť získať autorizáciu po splnení zákonom stanovených

podmienok aj na viacero vyhradených prúdov odpadov.

Podľa druhu vyhradeného výrobku si výrobca plní vyhradené povinnosti:

- v prípade **elektrozariadení, vozidiel a pneumatík** – individuálne alebo kolektívne,
- v prípade **batérií a akumulátorov** – individuálne, kolektívne alebo prostredníctvom tretej osoby,
- v prípade **obalov** môžu nastať dve situácie pri plnení:
  - a) individuálne alebo kolektívne – za splnenia podmienky, že odpad z obalov preukázateľne netvorí súčasť komunálnych odpadov,
  - b) výlučne kolektívne plnenie cez OZV – ak výrobca nevie preukázať, že odpad z jeho obalov neskončil v komunálnom odpade, a teda odpad sa pokladá za súčasť komunálneho odpadu (§ 54 ods. 2 a 3),
- v prípade **neobalových výrobkov** – výlučne kolektívne plnenie cez OZV, nakoľko podľa § 73 ods. 1 sa zákon vzťahuje iba na neobalové výrobky uvedené na trh SR a na nakladanie s odpadom z nich, ktorý bude tvoriť súčasť komunálneho odpadu.

4.4 Organizácia zodpovednosti výrobcov – OZV

OZV je dôležitým článkom v reťazci podpory nakladania s vytriedenými odpadmi v obciach.

OZV zakladajú, vlastnia a prevádzkujú výlučne výrobcovia vyhradených výrobkov (§ 28 ods. 1). Ako už bolo spomenuté, OZV preberá zodpovednosť za plnenie vyhradených povinností výrobcov, ktorých zastupuje [okrem povinností uvedených v § 27 ods. 4 písm. e) a g)] a výrobcovia jej za to uhrádzajú náklady s tým spojené. Účelom OZV nie je dosahovanie zisku.

Vo vzťahu k samosprávam je dôležité zdôrazniť, že **OZV je povinná:**

- vytvoriť, financovať, prevádzkovať a udržiavať funkčný systém združeného nakladania s vyhradeným prúdom odpadu počas celej doby jej oprávneného pôsobenia (§ 28 ods. 4 písm. a),
- zabezpečiť odobratie celého množstva oddelene vyzbieranej zložky komunálneho odpadu patriacej do vyhradeného prúdu odpadu z obce, v ktorej zodpovedá za vyhradený prúd odpadu (§ 28 ods. 4 písm. e),
- vykonávať propagačné a vzdelávacie aktivity s celoslovenským pôsobením so zameraním na konečného používateľa o nakladaní

s vyhradeným prúdom odpadu, triedenom zbere komunálnych odpadov a predchádzaní vzniku odpadov [(§ 28 ods. 4 písm. g)],

- prípadný zisk hospodárenia z činností súvisiacich so združeným nakladaním s vyhradeným prúdom odpadov v zmysle tohto zákona použiť výlučne na plnenie úloh vyplývajúcich z tohto zákona (§ 28 ods. 4 písm. m).

OZV, ktorá bude chcieť vykonávať na území obce svoju činnosť, musí mať s touto obcou uzatvorenú zmluvu. Obec môže tento zmluvný vzťah s OZV vypovedať k 31. decembru príslušného kalendárneho roka a to bez udania dôvodu (§ 27 ods. 15). Popri tomto výpovednom dôvode môže však zmluva medzi OZV a obcou obsahovať aj iné dôvody na jej výpoveď. Toto je zákon-

ný dôvod, ktorý nebráni tomu, aby boli zmluvne dohodnuté aj ďalšie dôvody výpovede. Zmluvy medzi **OZV na obaly** a obcou sú bližšie upravené ešte v § 59 ods. 2, 3 a § 81 ods. 22 a 23.

OZV má dôležitú povinnosť, ktorou je umožniť obci, v ktorej zabezpečuje zber vyhradeného prúdu odpadu po-

chádzajúceho z komunálneho odpadu, zapojenie jej miestneho systému nakladania s komunálnym odpadom do združeného systému nakladania, ktorý prevádzkuje OZV. V praxi to znamená, že **OZV má povinnosť akceptovať systém triedeného zberu odpadov z obalov a neobalových výrobkov zavedený v obci** (§ 28 ods. 11).

4.5 Koordinačné centrá (§ 31)

Pre každý vyhradený prúd odpadu vznikne vždy jedno koordinačné centrum (KC); ak ide o **elektroodpady**, bez ohľadu na kategórie uvedené v prílohe č. 6, ak ide o **použité batérie a akumulátory**, bez ohľadu na členenie na druhy. V prípade odpadov z **obalov a neobalových výrobkov** môže byť založené iba jedno spoločné KC.

KC koordinuje plnenie povinností OZV a výrobcov, vedie evidencie (odpadov, neplatičov, pokrytia územia jednotlivými OZV a pod.), **rozhoduje v sporných prípadoch medzi OZV a obcou** a pod.

Koordinačné centrum je právnická osoba, ktorú zriaďuje OZV, výrobcovia zhodného vyhradeného prúdu odpadu alebo tretia osoba v prípade batérií a akumulátorov.

Koordinačné centrá sú povinné vytvoriť a prevádzkovať **klientskú linku** pre

obce, pôvodcov odpadu a držiteľov odpadu [(§ 31 ods. 11 písm. a)].

Najdôležitejšie úlohy koordinačného centra pre prúd odpadov z **obalov a z neobalových výrobkov** vzťahu k obciam sú (§ 31 ods. 12):

- na žiadosť obce nezazmluvnenej žiadanou OZV určiť tú OZV, ktorá zabezpečí odvoz vyhradeného prúdu odpadu z obce,
- koordinovať komunikáciu obce so všetkými OZV pre vyhradený prúd odpadu za účelom uzavretia zmluvy s OZV,
- organizovať zlosovanie na určenie OZV, ktorá uzavrie zmluvu s dotknutou obcou v prípade, ak nedošlo k uzavretiu zmluvy medzi OZV a obcou dobrovoľne,
- zabezpečiť nezávislú osobu na riešenie sporov pri uzatváraní zmluvy medzi obcou a OZV.

4.6 Financovanie nakladania s odpadmi z obalov a neobalových výrobkov

Z pohľadu obcí je najdôležitejším vyhradeným prúdom odpadu práve odpad z obalov a neobalových výrobkov, nakoľko tohto odpadu vzniká v rámci komunálnych odpadov najväčšie množstvo a ide o odpad, ktorý vzniká každodenne. Preto je aj systém nakladania s ním najzložitejší z hľadiska jeho nastavenia.

Zákon o obaloch sa začleňuje do nového zákona o odpadoch, pričom v celom systéme nakladania s odpadmi z obalov hrá nezastupiteľnú úlohu obec.

V porovnaní s inými vyhradenými prúdmi odpadov sú pri odpadoch z obalov nasledovné špecifiká:

- OZV pre obaly je povinná do systému nakladania s odpadmi z obalov v zazmluvnenej obci zahrnúť aj odpady z neobalových výrobkov, čo znamená, že do zberných nádob určených na zber triedených zložiek komunálnych odpadov sa spolu s odpadmi z obalov zbierajú aj odpady z neobalových výrobkov podľa materiálu (§ 59 ods. 1).
- Miestom pôvodu odpadu z obalov, ktorý je súčasťou komunálnych odpadov, je obec. To znamená, že obec je jediný subjekt, ktorý potvrdzuje zberovej spoločnosti množstvo vyzbieraného komunálneho odpadu na jej území

a zároveň aj zodpovedá za takto potvrdené množstvo. Týmto sa chce zamedziť viacnásobnému potvrdzovaniu jedného vyzbieraného množstva odpadu viacerými subjektmi.

- Výrobca obalov má povinnosť vypočítať si svoj zberový podiel pre odpady z obalov, ktoré sú súčasťou komunálneho odpadu, pričom ministerstvo zverejní každoročne do 30.4. celkové množstvo obalov uvedených na trh v SR a celkové množstvo vyzbieraných odpadov z obalov z komunálneho odpadu (§ 52 ods. 26), čo sú údaje potrebné pre výrobcov na výpočet zberového podielu. Zavedením tejto povinnosti musia výrobcovia obalov a neobalových výrobkov plniť ciele nastavené v zákone o odpadoch nielen cez priemyselné obaly, ale v prvom rade cez odpady z obalov, ktoré sú súčasťou komunálnych odpadov. V praxi to znamená, že OZV, ktorá zabezpečuje plnenie povinností zmluvných výrobcov, musí v zazmluvnenej obci zavádzať také systémy triedeného zberu zložiek komunálnych odpadov, aby bola schopná tieto zberové podiely naplniť.

Povinnosti a práva OZV pre **obaly**, zmluvné vzťahy

OZV musí s obcou, v ktorej chce zabezpečiť triedený zber odpadov z obalov a neobalových výrobkov, **uzavrieť zmluvu** (§ 59 ods. 2). Je potrebné upozorniť, že **obec** môže mať uzatvorenú zmluvu **iba s jednou OZV**. Súčasťou tejto zmluvy je (§ 59 ods. 3):

- popis systému triedeného zberu, vrátane požiadaviek na výkon činností triedeného zberu,
- spôsob zisťovania podielu odpadov z obalov a odpadu z neobalových výrobkov v oddelene vyzbieraných zložkách komunálnych odpadov, zisťovanie sa uskutočňuje na náklady tejto OZV,
- spôsob a formu preukazovania materiálového toku odpadov z obalov a odpadov z neobalových výrobkov,
- podmienky uskutočňovania informačných aktivít v obci,
- výška nákladov na triedený zber v obci.

Na základe zmluvy medzi OZV a obcou uzatvára **OZV zmluvu** aj s tým, kto vykonáva v obci triedený zber odpadov z obalov a neobalových výrobkov (**zberová spoločnosť**).

Zmluva obsahuje (§ 59 ods. 4):

- dohodu o špecifikácii nákladov na triedený zber, ich výške, podmienkach úhrad a spôsob fakturácie,
- spôsob verifikovania množstva oddelene vyzbieraných zložiek komunálneho odpadu a vykonaných činností v rámci triedeného zberu,
- spôsob a formu preukazovania materiálového toku odpadov z obalov a odpadov z neobalových výrobkov.

V súvislosti s uzatváraním zmluvy medzi **OZV** a tým, kto **vykonáva** v obci triedený **zber** odpadov a neobalových výrobkov v obci je dôležité ustanovenie § 81 ods. 23, ktoré hovorí, že ak ten, kto vykonáva v obci triedený zber odpadov a neobalových výrobkov v obci neuzatvorí zmluvu s obcou podľa § 59 ods. 4 (zmluva medzi OZV a zberovou spoločnosťou) ani do 45 dní odo dňa nadobudnutia účinnosti zmluvy obce s OZV, napriek tomu, že financovanie triedeného zberu komunálnych odpadov je zabezpečené, je **obec** oprávnená **vypovedať zmluvu** podľa § 81 ods. 13 alebo jej časť s takouto zberovou spoločnosťou, na základe ktorej je na území tejto obce zabezpečený triedený zber.

Čo ak **nedôjde k dohode medzi obcou a OZV?** **Inštitút obvyklých nákladov**

Ak sa obec nedohodne so žiadnou OZV (napr. kvôli výške nákladov na triedený zber, ktoré má OZV obci uhrádzať) a nedôjde k uzatvoreniu zmluvy medzi OZV a obcou, potom prichádza na rad **koordinačné centrum**, ktoré zlosovaním určí tú OZV, ktorá s obcou zmluvu uzavrie [(§ 31 ods. 12 písm. c)].

V takomto prípade však OZV nie je povinná preplácať obci všetky náklady na triedený zber odpadov z obalov a neobalových výrobkov a môže v zmysle zákona uplatniť nasledovný postup:

- OZV je oprávnená overiť si u zberovej spoločnosti, ktorá triedený zber v obci vykonáva, funkčnosť a nákladovosť triedeného zberu, s cieľom zistenia primeranosti vynakladaných nákladov na triedený zber, tzv. „overenie funkčnosti triedeného zberu“ (§ 59 ods. 5).
- Na základe vykonaného overenia funkčnosti triedeného zberu môže

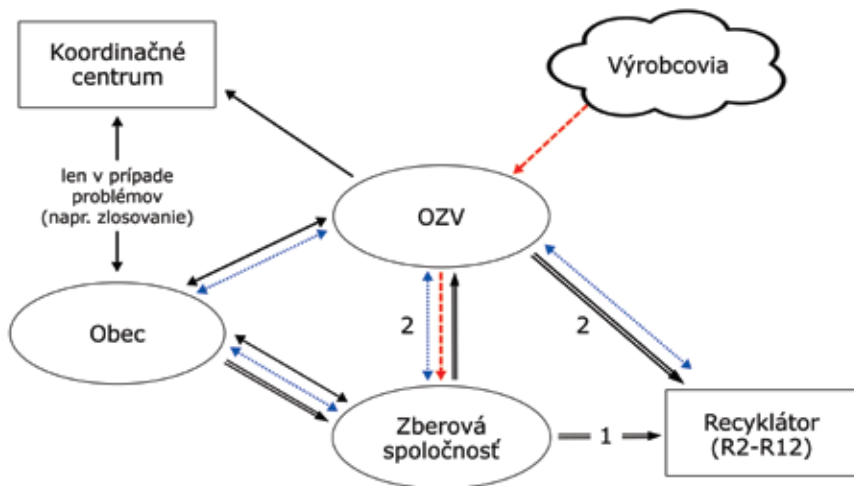
OZV **navrhnuť obci** ako aj **zberovej spoločnosti zmeny systému** triedeného zberu za účelom zlepšenia jeho funkčnosti (§ 59 ods. 7).

- Ak obec alebo zberová spoločnosť neuskutoční navrhnuté zmeny, je OZV oprávnená uhrádzať zberovej spoločnosti náklady na triedený zber v predmetnej obci len do výšky **obvyklých nákladov** v príslušnom regióne. Zvyšok musí zberovej spoločnosti uhradiť obec (§ 59 ods. 8).

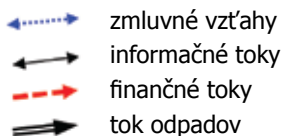
Obvyklé náklady sú definované vo vykonávacej vyhláške k zákonu o odpadoch [5] a predstavujú priemerné skutočne zazmluvnené náklady na výkon činnosti triedeného zberu odpadov z obalov a odpadov z neobalových výrobkov zhodnej zložky komunálnych odpadov. Pri výpočte obvyklých nákladov sa vychádza zo skutočne zazmluvnených ročných nákladov všetkých porovnateľných obcí na výkon triedeného zberu danej zložky komunálneho odpadu, štandardu zberu pre túto zložku komunálnych odpadov pre príslušný kalendárny rok a počtu obyvateľov obce, ktorej sa budú uhrádzať obvyklé náklady. Čo sa rozumie pod spojením „porovnateľná obec“ je taktiež uvedené vo vykonávacej vyhláške.

Obr. 3: Schéma systému podpory triedeného zberu odpadu z obalov a neobalových výrobkov v obciach:

1 – zberová spoločnosť odovzdáva odpady priamo recyklátorovi. Náklady na triedený zber v obci, ktoré OZV uhrádza zberovej spoločnosti sa znížia o príjem zberovej spoločnosti z výkupu surovín. Výkyvy výkupnej ceny suroviny (odpadu) znáša zberová spoločnosť

2 – zberová spoločnosť odovzdáva odpady bezplatne OZV (OZV však zberovej spoločnosti uhrádza náklady dovedty s tým vznikuté – zber, preprava, dotriedenie), ktorá zabezpečí ich zhodnotenie. V takomto prípade výkyvy výkupnej ceny druhotnej suroviny (odpadu) znáša OZV, ktorá má príjem z výkupu surovín

Zoznam skratiek

BRO	biologicky rozložiteľný odpad
BRKO	biologicky rozložiteľný komunálny odpad
DSO	drobný stavebný odpad
EÚ	Európska únia
KO	komunálny odpad
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia SR
OH	odpadové hospodárstvo
orgán ŠS OH	orgán štátnej správy odpadového hospodárstva
OZV	organizácia zodpovednosti výrobcov
PA	polyamid, druh plastu
PE	polyetylén, druh plastu
PET	polyetyléntereftalát, druh plastu
PP	polypropylén, druh plastu
PS	polystyrén, druh plastu
PVC	polyvinylchlorid, druh plastu
POH	program odpadového hospodárstva
RZV	rozšírená zodpovednosť výrobcu
SR	Slovenská republika
VZN	všeobecne záväzné nariadenie